

KIŞ OLİMPİYATLARI VE ÇİN'İN KAMU DİPLOMASİSİ

Ayşe Kurban

Referans için: Kurban, Ayşe. "Kış Olimpiyatları ve Çin'in Kamu Diplomasisi". İNSAMER Analiz. 28.10.2021. Analiz

Diplomasi, en basit ifadeyle ülkeler ve diğer aktörler arasındaki ilişkileri yönetmek, belirli ve geniş çıkarları koordine etmek ve gerekli kazanımları sağlamaktan sorumludur. Bunu yaparken de ikna yoluyla ülke çıkarlarını geliştirmeyi hedefler. Kamu diplomasisi ise "geleneksel diplomasinin kamusal yüzü" olarak tanımlanabilir.⁽¹⁾ Bu da günlük yaşamın çeşitli konuları üzerine odaklandığından kamu diplomasisini geleneksel diplomasinin faaliyet alanından daha geniş bir alana kaydırır; dolayısıyla geleneksel diplomasi, devlet-devlet düzeyinde ve diplomatlar aracılığıyla uluslararası ilişkileri düzenlerken

kamu diplomasisi devlet-halk ya da halk-halk düzeyinde uluslararası şirketler, sivil toplum örgütleri, vatandaşlar, terör grupları gibi pek çok devlet dışı aktörü içine alarak iletişim kurar.

Kamu diplomasisi İkinci Dünya Savaşı sonrası kamuoyunun öneminin artması ve küresel iletişim ağının gelişmesiyle ortaya çıkmıştır; ancak en büyük dönüm noktalarından birini Komünist bloğun parçalanması akabinde yeni devletlerin kurulmasıyla yaşamıştır. Bu süreçte kurulan söz konusu devletler, kendilerini dünya kamuoyuna istikrarlı, demokratik ve ekonomik potansiyele sahip

lkeler olarak sunma ihtiyacı duydukları için kamu diplomasisini kullanmışlardır. Bunu da Joseph Nye'nin "asker güç tehdidi ya da ekonomik yaptırımları kullanarak diğerlerini değişmeye zorlamak değil, dünya siyasetinde gündemi oluşturmak ve onları kendine çekmek" olarak açıkladığı "yumuşak güç" yaklaşımıyla gerçekleştirmeye çalışılmışlardır.(2) Nitekim kamu diplomasisi de yumuşak güç araçlarından biri olarak görülmektedir. Kamu diplomasisi katı bir Şekilde ikna ve propaganda yolunu kullanabileceği gibi kültürel diplomasi aracılığıyla dış politika amaçlarının da nn açabilir. Kültürel diplomasi; kültürel iletişim, akademik ve sanatsal değişimler, filmler, sergiler, dil eğitimleri, spor etkinlikleri gibi çok geniş bir yelpazeye sahiptir. Kısa vadede sonuç vermese de uzun vadede karşılıklı anlayış ve ortaklığa yönelik bir iklim oluşturulmasında etkin bir araçtır.

Soğuk Savaş döneminde ABD ve Çin arasındaki gerginliğin yumuşamasına vesile olan ve daha sonra tarihe "Ping-Pong Diplomasisi" olarak geçen olay, kültürel diplomasinin en iyi örneklerinden biridir. Söz konusu dönemde uluslararası alandaki yalnızlığından kurtulmak isteyen Çin, yumuşama siyasetini uygulamaya koymuş; ABD de olası bir Sovyet ittifakını engellemek için Çin ile yakınlaşma politikası yürütmeye başlamıştır. 1971 yılında düzenlenen Dünya

Masa Tenisi Őampiyonası sırasında Amerikalı sporcu Glenn Cowan'ın Çin millî takımına ait otobüse binmesi ve otobsteki sporculardan birinin Cowan'ın elini sıkarak diyalog kurması; sonrasında birbirleriyle hediyeleşmeleri kamuoyuna yansımıştı. Bu olayı politik bir fırsata eviren Çin, Amerikan takımını Çin'e davet etmiş ve sporculara Pekin, Őangay gibi önemli Őehirler gezdirilmişti. Bu gelişmelerin ardından dönemin ABD Başkanı Nixon, 20 yıl süren Çin ambargosunun kaldırılacağını açıklamıştı.(3) Böylece Kore Savaşı'ndan 1971 yılına kadar hiçbir ABD'li delegasyon Çin'e adım atmamışken ilk kez bu yıl ABD'nin yakınlaşma politikası Çin'de karşılıklı bulmuş ve Japonya'da düzenlenen Dünya Masa Tenisi Őampiyonası iki ülke ilişkilerinde pozitif bir ivme yakalanmasına vesile olmuştur. Nihayetinde bu olay, diplomatların çözemediği bir konuyu çözmek için sporun incelikli bir araç olduğunu da ortaya koymuştur.

Kültürel diplomasinin temel enstrümanlarından biri hline gelen sporun günümüzde en önemli etkinliklerinden biri olan olimpiyatlar, mega bir organizasyon olarak tüm dünya tarafından takip edilmektedir. Sırf bu ilgi bile sporun uluslararası kamuoyu üzerindeki etkisini göstermektedir. Örneğin bu yıl düzenlenen Tokyo Yaz Olimpiyatları'nda Belaruslu bir atlet ülkesine dair sert eleştirilerde bulunmuştur. Uluslararası kamuoyunda

yankı uyandıran bu olayın ardından koçu tarafından olimpiyatlardan ayrılmasına karar verilen sporcu, ülkesine dönmeyi reddetmiştir. Ülkesinde zulüm göreceği gerekçesiyle Avrupa'ya sığınma talebinde bulunan atlet, uluslararası oyun komitesinden yardım istemiş ve kendisine Polonya'dan olumlu yanıt gelmiştir.⁽⁴⁾ Söz konusu olay, insan hakları gibi dünya kamuoyunu ilgilendiren bir konunun olimpiyatlar sayesinde nasıl karşılık bulabildiğini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Kültürel diplomasi unsurlarını en etkin şekilde kullanan ülkelerden biri olan Çin, bu sayede hem gelecek için çok çalışan bir ülke profili vermeye hem de istikrarlı ve güvenilir bir ticari ortak, dünya barışına katkı sunan bir aktör olduğu imajı çizmeye çalışmaktadır. Spor da bu anlamda ülkelerin dünya kamuoyundaki imajlarına pozitif etki eden en önemli araçlardan biridir. Bu bağlamda 2008 yılında düzenlenen Pekin Yaz Olimpiyatları'nda hem ev sahipliği yapması hem de en çok altın madalya kazanan ülke rekorunu kırması, Çin'e başarılı ülke vizyonunu kazandırmıştır.⁽⁵⁾

Olimpiyatlardan önce Çin, sporcularını eğitmek ve onları Çin'in en başarısız olduğu beş branşta rekabet eder hâle getirmek için endüstriyel bir kalkınma planı olan Project 119'u uygulamaya koymuştur. Böylece

atletizm, yüzme, kürek, boks ve yelken branşlarında kadın etkinliklerine ve çeviklik içeren yarışmalara odaklanmak da dâhil tüm dallarda sporcularını eğitmek ve spor altyapısı oluşturmak için milyarlarca dolar harcamış ve 2008 Pekin Olimpiyatları'nda ilk kez altın madalyada büyük bir başarı yakalamıştır. Bu sayede hem sporcularını uluslararası arenada tanıtmış hem de ABD'yi geride bırakarak kazandığı 51 altın madalya ile başarılı sporcular yetiştirecek yeterli ekonomik ve sosyal güce sahip olduğunu kanıtlamıştır. Ayrıca toplamda 40 milyar dolarlık bir harcamayla olimpiyatları düzenleyecek ekonomik güce sahip bir ülke olduğunu da göstermiştir. Sonuç olarak Pekin Olimpiyatları'nın 8 Ağustos 2008 tarihindeki açılış törenini dünya genelinde 4 milyar kişinin izlediği düşünülürse, Çin'in kendini dünya kamuoyuna pozitif bir algıyla sunma çabasının karşılıksız kalmadığı anlaşılmaktadır.

Her dört yılda bir düzenlenen olimpiyatlar, geçtiğimiz sene pandemi sebebiyle ertelenmiş, dolayısıyla 2020 yılında Tokyo'da düzenlenmesi gereken yaz olimpiyatları bu yıl yapılabildiği. Tokyo'da ABD, 39'a 38 madalya ile en fazla altın madalya kazanan ülke olarak bir farkla Çin'i geride bırakmıştır.

⁽⁶⁾ Böylesi mega bir etkinlikte yaşanan rekabet, esasında Trump döneminde artan ve hâlen devam eden ABD-Çin geriliminin spor alanına da yansması şeklinde okunabilir.

Zira ABD'nin uluslararası sistemdeki hegemonyası son yıllarda Çin'in yükselişiyle beraber güç dönüşümüne girerek iki ülke arasında büyük bir rekabete yol açmış; bu rekabet ekonomik, siyasi ve kültürel olmak üzere pek çok alanda kendini göstermiştir. Dolayısıyla Tokyo Olimpiyatları'ndaki rekabet ve Çin'in dünya kamuoyu önünde gösterdiği performans, jeopolitik ortamın bir ürünü olarak değerlendirilebilir.

Madalyonun öteki yüzüne bakıldığında Çin'in Uygurlara ve diğer azınlık topluluklara uyguladığı insan hakları ihlalleri artık tüm dünya tarafından bilinmektedir. Bölgedeki Uygur Müslümanlarla ilgili İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün yayımladığı raporlar, yaşanan hak ihlallerini belgelemektedir.⁽⁷⁾ Ayrıca Covid-19'un ortaya çıkışından sonra virüsten ölenlerin ailelerine yönelik tutuklama kararları, sosyal medyanın ve gazetecilerin susturulması gibi haberler, Çin'de gerçekte nasıl bir atmosfer olduğunu anlamayı zorlaştırmaktadır. Çin hükümeti muhtemelen 2008 yılında başarıyla uyguladığı yumuşak güç siyasetine, söz konusu olumsuzlukların tam ortasında bir kez daha başvurmak istemektedir. Bu amaç doğrultusunda da 2022 yılında düzenlenecek kış olimpiyatlarında ev sahipliğini yeniden üstlenmiştir.

Ancak Çin'in olimpiyatlarda aradığı ilginin olimpiyatların dostluk ve barışı pekiştirme

amacı ile taban tabana zıt olduğunu açıklar. Buradan hareketle Avrupa Birliği, ABD ve Kanada Çin'in diplomatik olarak boykot edilmesi yönünde görüş bildirmiştir. Ayrıca pek çok sivil toplum kuruluşu ve Uygur toplumu temsilcisi de Pekin'de düzenlenmesi planlanan kış olimpiyatlarının boykot edilmesi çağrısında bulunmaktadır. Nitekim sporcuların ifade özgürlüğü veya Pekin'e gittiklerinde aileleriyle iletişimlerine izin verilip verilmeyeceği, sosyal ağların kullanılması gibi konularda nasıl bir yol izleneceği de belirsizliğini korumaktadır. Örneğin bir sporcu Hong Kong'daki baskılar veya Uygurlar hakkında bir şey söylediğinde nasıl bir muameleyle karşı karşıya kalacaktır? Kaldı ki 2008 yılında altın madalyalı sürat patencisi Joey Cheek'in Darfur'daki insan hakkı ihlalleri hakkında yaptığı bir açıklamadan sonra Çin hükümeti sporcunun olimpiyat vizesini iptal etmiş ve ülkeye girişini yasaklamıştır.⁽⁸⁾

Çin'in Şubat 2022'de ev sahipliği yapacağı kış olimpiyatlarında daha önce elde ettiği başarıyı, ev sahibi avantajıyla yeniden yakalayıp yakalayamayacağı da merak edilmektedir. 2000 ve 2004 yıllarında düzenlenen yaz olimpiyatlarında madalya kazanan ülkeler sıralamasında ilk üçte yer alan Çin, 2010 yılında Vancouver'da düzenlenen olimpiyatlar hariç, kış olimpiyatlarında hiçbir zaman ilk 10'a girememiştir. Bunun

nedenlerinden biri, kış sporlarında Çin'in diğer ülkelerle rekabet edebilecek sayıda sporcuya sahip olmamasıdır; bir diğer neden ise, yukarıda belirtilen jeopolitik yarışın spora yansımalarıdır. 2018 yılında Çinli sporcular Pyeongchang'de düzenlenen 102 etkinliğin sadece yarısında mücadele etmiş ve tek bir altın madalya kazanmıştır. Buna karşın ABD aynı yıl neredeyse her etkinliğe en az bir sporcu ile katılmış ve o yıl olimpiyatlarda zirvede yer almıştır. Pyeongchang'deki yarışlardan sonra Çin, 2022 Olimpiyatları'nda düzenlenecek 109 etkinliğin tümüne katılma sözü vermiştir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) Pekin Oyunları Koordinasyon Komisyonu Başkanı Juan Antonio Samaranch'ın belirttiğine göre, Çin'de son üç yıldır kış sporlarına yapılan ulusal destek artmış, bu da millî takımlarda yarışan sporcu sayısının artmasıyla sonuçlanmıştır. 2018 yılında kış sporlarında yarışan Çinli sporcu sayısı yaklaşık 300 iken bugün bu sayı 3.300'e yükselmiştir. Söz konusu artış, şüphesiz ABD ve Çin arasındaki küresel rekabetin de bir yansımasıdır.

Sonuç olarak spor, dünyanın her yerinde yapılan, takip edilen ve sevilen kültürel bir etkinlik olarak uluslararası kamuoyunda kamu diplomasisi uygulamalarından biri

olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla kamu diplomasisini en etkili kullanan ülkelerden biri olan Çin de spor etkinliklerine büyük önem vermektedir. Bunun en somut örneği, dünyanın her yerinden sporcunun katıldığı ve dünya kamuoyunun yakından takip ettiği olimpiyatlarda kendini göstermektedir. Çin, olimpiyatlar sayesinde hem kendini başarılı ve istikrarlı bir ülke olarak sunmakta hem de içinde bulunduğu jeopolitik rekabette üstünlük sağlamaya çalışmaktadır.

Öte yandan Çin'in 2022 Kış Olimpiyatları'na ev sahipliği yapacak olması, uluslararası kamuoyunda ciddi eleştirilere de sebep olmaktadır. Zira uluslararası barışı destekleyen böylesi büyük bir etkinliğin son yıllarda adı özellikle Uygurlara yönelik insan hakları ihlalleriyle sıklıkla gündeme gelen bir ülkede yapılması, oyunların ruhuna ihanet olarak görülmektedir. Bilhassa Avrupa ülkeleri Çin'e verilen ev sahipliğinin geri alınması ya da ülkelerin sporcularını Çin'e göndermemeleri için boykot çağrılarını yapmaktadır. Bütün bu itirazlar gölgesinde Çin'in imajı için büyük avantaj sağladığı sporu önümüzdeki dönemde yine yumuşak güç unsuru olarak kullanıp kullanmayacağı ise, soru işaretlerine sebep olmaktadır.

SONNOTLAR

1. Mark Leonard, "Public Diplomacy", 2002, s. 1.
2. Joseph S. Nye Jr., William A. Owens, "The Power Resource of the Future", Foreign Affairs, (1996), 75 (2), s. 20-37.
3. Robert B. Semple Jr., "President Ends 21-Year Embargo On Peking Trade", The New York Times, June 11, 1971.
4. Amy Braunschweiger ve Minky Worden, "Higher, Faster-Harsher: The Olympics Head to Beijing", 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/08/05/higher-faster-harsher-olympics-head-beijing> (05.08.2021).
5. <https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Ulke-Madalya-Listesi/2>
6. <https://www.ekonomist.com.tr/haberler/tokyo-olimpiyatlari-madalya-siralamasi-hangi-ulke-kac-madalya-aldi-turkiye-kac-madalya-aldi.html>
7. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/insan-haklari-izleme-orgutu-uygurlara-karsi-insanlik-sucu-isleniyor-574153.html>
8. <https://www.theguardian.com/sport/2008/aug/07/olympics2008.sudan>